

Негру Федір,

*аспірант кафедри юридичної психології,
Національна академія внутрішніх справ*

Костицький Михайло,

*доктор юридичних наук, професор,
дійсний член (академік) Національної академії правових наук України,
член-кореспондент Академії педагогічних наук України, заслужений юрист
України, професор кафедри філософії права та юридичної логіки,
Національна академія внутрішніх справ*

НАСИЛЬСТВО В СІМ'Ї: ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ, РІЗНОВИДИ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

У сучасному суспільстві проблема насильства в сім'ї залишається актуальною. Незважаючи на прогрес у правовому регулюванні та діяльності соціальних інституцій, кількість випадків домашнього насильства в Україні має негативну тенденцію. Особливо тривожним є той факт, що жертвами насильства стають вразливі категорії населення – жінки, діти, люди похилого віку. Насильство в сім'ї має не лише фізичний, але й глибокий психологічний, моральний і соціальний вимір, що негативно позначається на психоемоційному стані постраждалих і негативно впливає на суспільство в цілому.

Важливим є вивчення теми для всебічного осмислення причин, форм прояву та наслідків домашнього насильства, а також для вдосконалення механізмів правової відповідальності за такі дії. Необхідним є також розширення знань про види насильства, правову обізнаність громадян, підвищення рівня толерантності та правосвідомості в суспільстві. Дослідження цієї теми сприяє формуванню ефективної державної політики щодо запобігання та протидії насильству в сімейному середовищі, захисту прав людини й розвитку гуманістичних цінностей у суспільстві.

Проблематику насильства як загальносоціального явища досліджували у своїх роботах вітчизняні науковці О. Андрєєва, К. Бабенко, Є. Безсмертний, О. Бойко, А. Васильєв, Т. Возна, О. Волянська, Н. Гришина, І. Грабська, О. Джужа, А. Ковальов, О. Волянська, В. Шерстобоев. Загальнотеоретичні аспекти організаційно-правових засад висвітлено в працях І. Волокитенко, Н. Галабурда, В. Чалаван, В. Єфімова.

Згідно з українським законодавством, домашнє насильство охоплює такі форми як фізичне, сексуальне, психологічне та економічне насильство. Розглянемо дану класифікацію більш детально [1]. Фізичне насильство

визначається як умисне нанесення побоїв, тілесних ушкоджень, що може призвести до порушення фізичного чи психічного здоров'я або навіть смерті постраждалої особи. Сексуальне насильство це примус до небажаних сексуальних контактів або дій, що порушують статеву недоторканість особи. Психологічне насильство включає в себе такі форми і методи як словесні образи, погрози, приниження, переслідування, залякування, які спричиняють емоційну невпевненість або шкоду психічному здоров'ю особи. Економічне насильство це як вид домашнього насильства проявляється в таких діях як умисне позбавлення житла, їжі, одягу, коштів чи документів, обмеження в користуванні власністю, що може призвести до фінансової залежності постраждалої особи.

В Україні передбачено кримінальна, адміністративна та цивільно-правова відповідальність за вчинення домашнього насильства. Таким чином у статті 126-1 Кримінального кодексу України встановлено покарання за умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо близьких осіб, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності чи погіршення якості життя потерпілої особи [2]. Адміністративна відповідальність передбачає накладення штрафів, громадських робіт або адміністративного арешту за вчинення насильства в сім'ї. Цивільно-правова відповідальність передбачає право постраждалої особи вимагати відшкодування матеріальної та моральної шкоди, завданої внаслідок насильства.

Домашнє насильство є багатогранною проблемою, що потребує комплексного підходу для її вирішення. Важливим є не лише покарання кривдників, але й запобігання насильству через просвіту, підтримку постраждалих та реабілітацію осіб, схильних до вчинення насильницьких дій. Спільні зусилля державних органів, громадських організацій та суспільства в цілому сприятимуть створенню безпечного середовища для кожної сім'ї.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» № 2229-VIII від 07.12.2017 року.
2. Кримінальний кодекс України: Кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III: станом на 7 верес. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>